

LIETUVOS RESPUBLIKOS SUSISIEKIMO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 17, LT-01505 Vilnius, tel. (8 5) 261 2363,

faks. (8 5) 212 4335, el. p. sumin@sumin.lt.

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188620589

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2023-

Nr.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO

Susisiekimo ministerija parengė ir teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl projekto „Elektroninės kelių rinkliavos informacinės sistemos sukūrimas“ pripažinimo valstybei svarbiu projektu“ projektą (toliau – Nutarimo projektas).

Nutarimo projekto tikslas – pripažinti projektą „Elektroninės kelių rinkliavos informacinės sistemos sukūrimas“ (toliau – Projektas) valstybei svarbiu projektu. Projektą pripažinus valstybei svarbiu projektu bus sudarytos galimybės įgyvendinti Projektą sklandžiai ir laiku, mažinti teisminių ginčų rizikas, užtikrinant principą „naudotojas moka“ ir „teršėjas moka“ efektyviai išnaudoti transporto infrastruktūrą, o surinktas lėšas skirti kelių tinklui plėsti ir prižiūrėti. Projekto teisinio statuso pasikeitimas tiesiogiai prisidės prie spartesnių sprendimų priėmimo visuose Projekto įgyvendinimo etapuose, teismo procesuose. Taip pat bus padidinta Projekto stebėseną bei kontrolę, tai leis užtikrinti, kad valstybei reikšmingų pajamų dalis bus pradėta surinkti laiku.

Projekto tikslas – iki 2024 m. liepos 1 d. įdiegti Elektroninės kelių rinkliavos informacinę sistemą (toliau – EKRIS), veikiančią visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Įdiegus EKRIS bus užtikrintas įmokų už transporto priemonių faktinį naudojimąsi Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais mokamais valstybinės reikšmės keliais surinkimas, įgyvendinant Europos Sąjungoje (toliau – ES) taikomus kelių rinkliavos principus „naudotojas moka“ ir „teršėjas moka“, ir susigražinta dalis išlaidų, kurios bus naudojamos apmokestinamo valstybinės reikšmės kelių tinklo infrastruktūros statybai, priežiūrai, eksploatavimui ir plėtrai.

Projekto veikla – EKRIS įsigijimas pasirinkus optimalų investicinio projekto įgyvendinimo modelį, minėtos sistemos sukūrimas, įdiegimas bei administravimas, todėl pagal savo esmę Projektas taip pat yra skaitmenizavimo projektas ir kartu žaliąją (taršos mažinimo) kryptį atitinkantis projektas.

Projekto vykdytoja – akcinė bendrovė Lietuvos automobilių kelių direkcija, kuri valdo valstybinės reikšmės kelius, organizuoja ir koordinuoja saugią eismo sąlygų užtikrinimą, įgyvendinant eismo saugumo priemones valstybinės reikšmės keliuose.

Nutarimo projektas parengtas vadovaujantis Strateginio valdymo metodikos¹ 147.1.2.1 papunkčiu ir 148 punkto nuostatomis, pagal kurias projektas gali būti pripažintas valstybei svarbiu projektu Vyriausybės sprendimu, jei juo daromas poveikis ne mažiau kaip dviem valstybės veiklos

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. balandžio 28 d. nutarimas Nr. 292 „Dėl Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo, Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo 4 straipsnio 3 ir 5 dalių, 7 straipsnio 1 ir 4 dalių ir Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 14¹ straipsnio 3 dalies įgyvendinimo“.

sritims, jiems įgyvendinti reikia kelių asignavimų valdytojų suderintų veiksmų ir jais įgyvendinami Vyriausybės veiklos prioritetai, nurodyti Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane² (toliau – Planas).

Lietuvos Respublikoje taikoma valstybinės reikšmės kelių finansavimo sistema neužtikrina pakankamų lėšų kelių infrastruktūros palaikymui ir plėtrai, o transporto priemonių savininkų / valdytojų sumokami kelių naudotojų mokesčiai nepadengia kelių naudotojų tiesiogiai infrastruktūrai padarytos žalos. Siekiant spręsti šią problemą, 2014 m. pradėta įgyvendinti idėja Lietuvoje pereiti nuo kelių naudotojo mokesčio (vinjetės) prie kelių rinkliavos pagal atstumą sistemos, taikant principus „naudotojas moka“ ir „teršėjas moka“. Valstybės įmonė Lietuvos automobilių kelių direkcija (toliau – Kelių direkcija) inicijavo galimybių studijos ir investicijų projekto (toliau – IP) parengimą. 2015 m. IP nustatyta optimaliausia projekto įgyvendinimo alternatyva ir nustatytas šiai IP alternatyvai reikalingas lėšų poreikis – 83 950 000 mln. eurų. 2020 metais, atsižvelgiant į 2019 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/520 dėl elektroninių kelių rinkliavos sistemų sąveikumo, kuria sudaromos palankesnės sąlygos tarpvalstybiniu lygmeniu keistis informacija apie kelių rinkliavų nesumokėjimo atvejus Europos Sąjungoje leidžiamas technologijas, buvo atnaujintas IP, suderintas su atsakingomis institucijomis ir jo vertė sumažėjo iki 38 110 000 eurų projekto tikslui ir nustatytiems rezultatams pasiekti, iš jų 34 800 000 eurų – valstybės išdo paskola, suteikta vadovaujantis Valstybės perskolinamų paskolų ir valstybės garantijų teikimo, suteiktų perskolinamų paskolų grąžinimo ir valstybės garantijų administravimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 4 d. nutarimu Nr. 667 „Dėl Valstybės perskolinamų paskolų ir valstybės garantijų teikimo, suteiktų perskolinamų paskolų grąžinimo ir valstybės garantijų administravimo taisyklių patvirtinimo“, nuostatomis Kelių direkcijos ir Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2021 m. rugšėjo 30 d. pasirašytos paskolos sutarties pagrindu; likusi dalis Projektui finansuoti skirtų lėšų bus sukaupta ir reinvestuota iš planuojamų surinkti kelių rinkliavos lėšų.

Projektu prisidedama prie 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos susisiekimo plėtros programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. kovo 16 d. nutarimu Nr. 245 „Dėl 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos susisiekimo plėtros programos patvirtinimo“, pažangos priemonės Nr. 10-001-05-04-01 „Didinti susisiekimo sistemos kuriamą vertę ir infrastruktūros panaudojimo efektyvumą“ įgyvendinimo.

Pažymėtina, kad Projektu siekiama užtikrinti Lietuvos Respublikos kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo Nr. VIII-2032 2, 6, 9 straipsnių ir 2, 5 priedų pakeitimo įstatymo Nr. XIII-3420 nuostatų įgyvendinimą, t. y. pakeisti kelių apmokestinimo pagal laiką sistemą (e. vinjetę) į socialiai teisingesnę rinkliavos pagal atstumą sistemą, atitinkančią principus „naudotojas moka“ ir „teršėjas moka“.

Rinkliava bus apskaičiuojama ir mokama už transporto priemonės padaromą žalą kelių infrastruktūrai bei aplinkai, o ne naudojimosi infrastruktūra laiką. Taip bus užtikrinamas socialinis teisingumas bei sukaupiamos lėšos infrastruktūrai atnaujinti, prižiūrėti ir plėtoti.

Projektas prisideda ir prie Aplinkos ministerijos strateginių tikslų, kaip jie įvardyti Plano 6.1.2 papunktyje, t. y. „Siekiant tobulinti transporto priemonių keliamos taršos apmokestinimą (...) nustatyti veiksmingesnį principo „teršėjas moka“ įgyvendinimą“.

Taip pat Projekto įgyvendinimas prisidės prie šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) mažinimo Lietuvoje, nes pasikeitusi kelių rinkliavos sistema skatins apmokestinamo transporto savininkus peržiūrėti ir optimizuoti tiekimo ir logistikos grandines. O ŠESD kiekio mažinimas Lietuvoje yra vienas iš prioritetinių Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos tikslų, patikėtas įgyvendinti bendrai koordinuojant veiksmus Susisiekimo, Ekonomikos ir inovacijų, Aplinkos, Energetikos, Žemės ūkio bei Sveikatos apsaugos ministerijoms.

² Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“.

Projektu įgyvendinami Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos prioritetai, nurodyti Plane:

1. V misija (prioritetas) – „Aukštos pridėtinės vertės ekonomika“.

Plano 5.7.16 papunktyje numatyta parengti ir priimti Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo ir kitų susijusių teisės aktų pakeitimo projektus ir tam reikalingas technines ir organizacines priemones elektroninei kelių naudotojo rinkliavos sistemai, pagrįstai principais „naudotojas moka“ ir „teršėjas moka“, įdiegti. Patvirtinus Bendrųjų elektroninių kelių rinkliavos sistemų sąveikumo, kelių naudotojo mokesčio ir kelių rinkliavos sistemų reikalavimų aprašą (susisiekimo ministro 2021 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. 3-561 „Dėl Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2007 m. vasario 6 d. įsakymo Nr. 3-35 „Dėl reikalavimų, užtikrinančių elektroninių kelių rinkliavos sistemų suderinamumą Europos Sąjungoje, nustatymo“ pakeitimo“), buvo nustatyti bendrieji elektroninių kelių rinkliavos sistemų sąveikumo, Europos elektroninės kelių rinkliavos paslaugos sąsajų ir sąveikos sudedamųjų dalių reikalavimai siekiant užtikrinti elektroninių kelių rinkliavos sistemų sąveikumą visame ES ir Europos ekonominės erdvės kelių tinkle.

Įdiegus EKRIS, būtų pasiektos šios pirminės naudos:

- įgyvendintas teisingumo principas, nes būtų atsižvelgiama į vietinius kelių infrastruktūros naudotojus, kurie dabar už trumpą atstumą sumoka nepagrįstai didelį mokestį;
- elektroninė kelių rinkliava leistų užtikrinti teisingą išlaidų kelių infrastruktūrai sukurti ir išlaikyti pasidalijimą, būtų sudarytos sąlygos susigrąžinti dalį apmokestinamo kelių tinklo infrastruktūros statybai, priežiūrai, eksploatavimui ir plėtrai tenkančių išlaidų, nes tikimasi, kad naujoji apmokestinimo sistema padėtų surinkti du kartus didesnes pajamas, nei surenkama dabar;
- įdiegus automatizuotus rinkliavos mokėjimo kontrolės procesus, būtų efektyviai identifikuojami rinkliavos vengimo bei naudotojų piktnaudžiavimo atvejai.

2. Projektu daromas poveikis ne mažiau kaip dviem valstybės veiklos sritims³:

2.1. Aplinka, miškai ir klimato kaita.

Įgyvendinamas Projektas yra itin svarbus ir turės didelį teigiamą poveikį ne tik susisiekimo sektoriui, bet ir ekonomikai bei aplinkosaugai.

Įgyvendinus Projektą, bus pagerinta mokamų valstybinės reikšmės kelių būklė, nes iš sugeneruotų kelių rinkliavos pajamų bus skiriama daugiau lėšų mokamų valstybinės reikšmės kelių atnaujinimui ir plėtrai (papildomai apie 50 mln. eurų per metus). Projekto įgyvendinimas taip pat sudarys galimybes pasiekti ES nustatytą Lietuvai strateginį tikslą, kad iki 2030 m. TEN-T pagrindinio kelių tinklo dalis atitiktų ES nustatytus reikalavimus.

Pažymėtina, kad Projekto įgyvendinimas netiesiogiai paskatins darbo vietų kūrimą. Dėl nuosekliai didėjančių investicijų į valstybinės reikšmės kelius Projektas padės sukurti naujų darbo vietų, kadangi valstybinės reikšmės keliams skiriamos papildomos investicijos (iš kelių rinkliavos įmokų sukaupytų lėšų) sukurs papildomų užsakymų statybos sektoriaus, projektavimo ir kitų paslaugų įmonėms.

Po Projekto įgyvendinimo gaunamos pajamos būtų investuojamos visuose Lietuvos regionuose, įgyvendinant ES nustatytus tikslus bei 2021–2030 metų Lietuvos nacionalinio pažangos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 m. Lietuvos nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, 5.3 uždavinį „Gerinti transporto junglumą šalies viduje, su ES valstybėmis narėmis ir trečiosiomis šalimis, užtikrinti eismo saugumą“.

Projektas skirtas aplinkosaugos problemoms spręsti ir juo įgyvendinami ES, tarptautiniai įsipareigojimai arba strateginės ES iniciatyvos.

Projektas prisidės prie anglies dvideginio emisijos ir taršos mažinimo tikslų įgyvendinimo bei 2022 m. vasario 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2022/362, kuria iš dalies

³ Kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo 3 straipsnio 27 dalyje.

keičiamos Direktyvos 1999/62/EB, 1999/37/EB ir (ES) 2019/520, kiek tai susiję su transporto priemonių apmokestinimu už naudojimąsi tam tikra infrastruktūra, nuostatų.

2.2. Ekonomikos konkurencingumas ir valstybės informaciniai ištekliai.

Projektas prisidėtų prie Lietuvos valstybės įvaizdžio, tarptautinio konkurencingumo gerinimo dėl naujos ir vartotojams patogios elektroninės atsiskaitymo už naudojimąsi kelių infrastruktūra sistemos. Projektas taip pat prisidėtų prie Europos elektroninės kelių rinkliavos paslaugos (toliau – EERP) plėtros, nes pagal atskiras paslaugų teikimo sutartis EERP tiekėjas teiktų vieno langelio principu veikiančias elektroninės kelių rinkliavos paslaugas vienoje ar daugiau EERP teritorijų. Projektas taip pat turėtų teigiamą įtaką informacinės visuomenės paslaugų ir inovacijų plėtrai.

2.3. Transportas ir ryšiai.

Įgyvendinant Projektą bus suplanuoti ir įrengti kontrolės įrangos elementai, kurie leis efektyviai ir laiku vykdyti stebėsenos bei kontrolės funkcijas. Projekto veiklos taip pat prisidės prie ES transporto politikos baltojoje knygoje iškelto tikslo „(10) siekti, kad principai „naudotojas moka“ ir „teršėjas moka“ būtų taikomi plačiau, o privatusis sektorius aktyviau dalyvautų, kad būtų pašalinti iškreipimai, įskaitant kenksmingas subsidijas, taip pat kad būtų gauta pajamų ir užtikrintas būsimų investicijų į transportą finansavimas“ įgyvendinimo.

Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas, vadovaujantis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos⁴ 4 punktu, neatliekamas.

Nutarimo projekte naujų sąvokų ir jas įvardijančių terminų neapibrėžiama, todėl Nutarimo projektas nevertintas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Nutarimo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

Nutarimo projektas skelbtas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje ir Susisiekimo ministerijos interneto svetainėje. Visi suinteresuoti asmenys galėjo pateikti pastabas ir pasiūlymus per 10 darbo dienų nuo Nutarimo projekto paskelbimo.

Nutarimo projektas teiktas išvadoms gauti Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijai, Lietuvos transporto saugos administracijai, Kelių direkcijai. Atsižvelgta į Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Kelių direkcijos pastabas ir pasiūlymus. Nutarimo projektas š. m. gruodžio 23 d. svarstytas tarpinstituciniame pasitarime. Atsižvelgus į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės ir Ekonomikos politikos grupės pastabas patikslintas nutarimo projektas ir teikimas.

Nutarimo projektą parengė Susisiekimo ministerijos Kelių ir oro transporto politikos grupės (vadovas Vladislav Kondratovič, tel. (8 5) 239 3867, el. paštas vladislav.kondratovic@sumin.lt) projektų vadovė Jūratė Bogdevičienė (tel. (8 5) 251 4413, el. paštas jurate.bogdeviciene@sumin.lt).

PRIDEDAMA:

1. Nutarimo projektas, 2 lapai.
2. Institucijų išvadų kopijos, 16 lapų.

Susisiekimo ministras

Marius Skuodis

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimas Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“.